

Postanowienie z dnia 27 września 2000 r., V CKN 1442/00

Pozew, w którym powód żąda – jako świadczenia głównego – odsetek, których domagał się w innej sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem oddalającym powództwo, podlega odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., choćby obok roszczenia głównego zostało zgłoszone żądanie zasądzenia odsetek składanych.

Przewodniczący: Sędzia SN Zbigniew Strus (sprawozdawca)

Sędziowie SN: Bronisław Czech, Tadeusz Domińczyk

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 27 września 2000 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa Stanisława B. przeciwko Bankowi Śląskiemu S.A. w K. o zapłatę, na skutek kasacji powoda od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 marca 2000 r.

postanowił oddalić kasację.

Uzasadnienie

W pozwie wniesionym dnia 30 marca 1999 r. powód domagał się zasądzenia kwoty 407 679, 53 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 1996 r. W uzasadnieniu podał, że z pozwanym Bankiem łączyła go umowa, zakwalifikowana przez Sąd Wojewódzki w Bielsku Białej w zakończonej prawomocnie sprawie V GC (...), jako przedwstępna, zobowiązująca Bank do udzielenia powodowi kredytu na preferencyjnych warunkach. Ponieważ kredyt nie został przyznany w terminie oznaczonym w umowie (31 marca 1995 r.), powód wystąpił w październiku 1996 r. z powództwem o zasądzenie stosownego odszkodowania. Domagał się wówczas kwoty odszkodowania jako świadczenia głównego oraz odsetek od tej kwoty od dnia 31 marca 1995 r. do dnia zapłaty. W pozwie z 1999 r. powód wskazał również, że powództwo w sprawie V GC (...) zostało oddalone ze względu na upływ terminu przedawnienia określonego w art. 390 § 3 k.c., ale sentencja wyroku nie obejmowała roszczenia o odsetki, które – jako świadczenie uboczne – podlegały

innemu porządkowi przedawnienia, tak co do wymagalności, jak i terminu wynoszącego trzy lata. Poza tym wywodził, że bieg przedawnienia roszczenia o odsetki uległ przerwaniu wskutek wniesienia pozwu z 1996 r. i zaczął biec na nowo od chwili uprawomocnienia się wyroku Sądu drugiej instancji, oddalającego apelację w sprawie z 1996 r. Widocznej niekonsekwencji swego stanowiska (sprzeczność między twierdzeniami o nierozpoznanie roszczenia o odsetki i ponownym biegu przedawnienia od zakończenia postępowania obejmującego jakoby tylko świadczenie główne) powód nie wyjaśniał.

Sąd Okręgowy w Bielsku Białej odrzucił pozew wniesiony w 1999 r., a Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił zażalenie powoda na to rozstrzygnięcie.

Wskazując na tożsamość stron w obydwu sprawach, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że roszczenie zgłoszone w niniejszej sprawie jest tożsame z częścią roszczenia w sprawie z 1996 r., ponieważ podstawę naliczania odsetek stanowi ta sama kwota roszczenia głównego, a ze względu na datę wyroku oddalającego w całości powództwo w tamtej sprawie (24 lutego 1998 r.), obecnie przyjęty okres naliczania odsetek mieści się w okresie objętym żądaniem ubocznym w sprawie GC (...). W ocenie Sądu Okręgowego, oddalenie powództwa w całości oraz oddalenie apelacji powoda, stworzyło stan powagi rzeczy osądzonej także w odniesieniu do żądanych wówczas odsetek.

Oddalając zażalenie powoda na postanowienie o odrzuceniu pozwu, Sąd Apelacyjny wskazał, że oddalenie powództwa w sprawie GC (...) nastąpiło nie tylko w wyniku uwzględnienia zarzutu przedawnienia, ale i merytorycznej bezzasadności powództwa, a wywody Sądów obydwu instancji dotyczące tej bezzasadności były niezbędne do oddalenia powództwa w całości, a nie tylko w zakresie przedawnionego roszczenia głównego. Oceniając, że roszczenie było nieuzasadnione w świetle obydwu powoływanych podstaw (tj. art. 415 oraz art. 390 k.c.), sądy nie musiały wypowiadać się co do roszczeń ubocznych, jednak istnienie (negatywnego) rozstrzygnięcia odnośnie do odsetek nie budziło wątpliwości. Konkludując rozważania, Sąd drugiej instancji stwierdził, że gdyby z treści wyroku wynikało, iż oddalenie powództwa dotyczyło tylko części żądania, tj. należności głównej, powód mógłby żądać uzupełnienia wyroku lub wystąpić ponownie z powództwem o zasądzenie odsetek.

Kasacja od tego postanowienia wniesiona przez powoda oparta została na drugiej (art. 393¹ pkt 2 k.p.c.) podstawie i zawiera zarzut naruszenia art. 199 § 1 pkt

2 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym ustaleniu ("przyjęciu") tożsamości roszczeń w obu sprawach. Dlatego skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia, powołując się na zdanie zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, w którym Sąd Apelacyjny stwierdził, że "powodowi rzeczywiście służyło roszczenie odszkodowawcze na wypadek odmowy przez pozwany bank zawarcia umowy przyrzeczonej, wykreowane w art. 390 § 1 k.c. To jednak roszczenie, jak słusznie przyjął Sąd pierwszej instancji, uległo przedawnieniu". Sformułował też zarzuty dotyczące postępowania w sprawie GC (...), a zwłaszcza uzasadnień orzeczeń, dochodząc do wniosku o wadliwość dokonanych w nich ustaleń, stanowiących podstawę odrzucenia pozwu w niniejszej sprawie. Polemizując z poglądem wyrażonym w zaskarżonym orzeczeniu o tożsamości roszczeń w obydwu sprawach, wskazywał, że w sprawie wytoczonej w 1999 r. żądał nie tylko odsetek od kwoty odszkodowania, ale także odsetek składanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zakres powagi rzeczy osądzonej reguluje przepis art. 366 k.p.c. stanowiący, że wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Natomiast w art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. określone zostały skutki tzw. negatywnych przesłanek procesowych, między innymi stanu powagi rzeczy osądzonej. Przepis ten zabrania, w myśl paremii *ne bis in idem res*, ponownego sądzenia sprawy prawomocnie zakończonej. Jego wykładnia nie nasuwa wątpliwości, zgodzić się jednak należy, że prawidłowe stosowanie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. może nastroczać trudności, polegające na konieczności uprzedniego ustalenia zakresu powagi rzeczy osądzonej. Jak wspomniano wyżej, ten etap rozstrzygnięcia o kontynuacji procesu lub odrzuceniu pozwu wymaga ustaleń dwóch stanów: podstawy sporu i przedmiotu prawomocnego rozstrzygnięcia oraz przedmiotu żądania (roszczenia), zgłoszonego przez powoda w pozwie wszczynającym postępowanie w drugiej sprawie.

Jeżeli między tymi samymi stronami zachodzi tożsamość określonych wyżej okoliczności, następuje ustalenie kolejnego stanu prawnoprocesowego, określanego mianem powagi rzeczy osądzonej, i jego subsumcja, ze skutkiem określonym w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Z powyższego wynika, że stosowanie przepisów postępowania i przepisów prawa materialnego podlega takim samym regułom, wymagającym najpierw ustalenia podstawy faktycznej (w postaci zdarzeń lub stanów), a następnie przyporządkowania jej hipotezie normy prawnej zawartej w przepisie. Wyżej stwierdzono, że w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. jako negatywną przesłankę procesu wymieniono prawomocne osądzenie sprawy o to samo roszczenie. Przepis ten nie zawiera jednak przesłanek ustalania tego stanu, dlatego stwierdzenie, że zachodzi powaga rzeczy osądzonej, nie narusza wymienionego przepisu, lecz inny – nie wskazany w kasacji.

Okoliczność powyższa, zgodnie z art. 393¹¹ k.p.c., wyłącza możliwość uznania, że kasacja została oparta na usprawiedliwionej podstawie.

Konstatacji powyższej nie zmienia podnoszona w kasacji okoliczność, że w sprawie niniejszej powód domaga się, oprócz odsetek, których żądał w 1996 r., zasądzenia odsetek składanych, co zdaniem skarżącego wyłącza możliwość przyjęcia tożsamości roszczeń.

Stanowisko to jest błędne. Roszczenie mające charakter uboczny w sprawie GC (...), w sprawie niniejszej stało się głównym, dochodzonym wraz z roszczeniem ubocznym o odsetki. Akcesoryjność tego roszczenia, wywodząca się z prawa materialnego (art. 451 § 1 k.c.) i potwierdzona w przepisach postępowania (art. 20 k.p.c.), ujawnia się w takim wypadku najmocniej. W przepisie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., powoływanym przez skarżącego, mowa jest jednakże o roszczeniu ponownie zgłoszonym. Zastosowana liczba pojedyncza odnosi się do roszczenia głównego, a odmienna wykładnia, uchylająca zakaz *ne bis in idem res* przy takim układzie roszczeń jak w rozpoznawanej sprawie, przekreślałaby sens przepisu. Zawarty w nim zakaz stosuje się bez względu na to, czy roszczenie główne ponownie zgłoszone miało uprzednio charakter ubocznego (o odsetki) oraz czy ponownie zostało zgłoszone z dodatkowym żądaniem zasądzenia odsetek składanych.

Przytoczone względy nakazują uznać, że kasacja nie została oparta na usprawiedliwionych podstawach, co zgodnie z art. 393¹² k.p.c. doprowadziło do jej oddalenia.